

**UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR
ȘCOALA DOCTORALĂ ÎN ȘTIINȚE ECONOMICE
DOMENIUL FUNDAMENTAL: ȘTIINȚE ECONOMICE
DOMENIUL: ECONOMIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

**SECURITATEA SOCIALĂ ÎN PROCESUL DE
INTEGRARE A ROMÂNIEI ÎN STRUCTURILE
UNIUNII EUROPENE**

- REZUMAT -

Conducător științific,
Prof. univ. dr. Marin BĂBEANU

Doctorand,
Oana DOBRE-BARON

**Craiova
-2008-**

CUPRINS

	Pag.
INTRODUCERE	6
Capitolul 1: POLITICA SOCIALĂ – ABORDĂRI CONCEPTUALE	11
1.1. Conceptul de politică socială și obiectivul său global	11
1.2. Politică socială și economia de piață	15
1.3. Statul bunăstării și politica socială	22
1.4. Evaluarea politicilor sociale	31
1.5. Sectorialitate și priorități în politica socială	36
1.6. Sistemul de securitate socială	39
Capitolul 2: SISTEMUL UNIUNII EUROPENE DE SECURITATE SOCIALĂ	44
2.1. Politică socială a Uniunii Europene	44
2.1.1. Locul politicilor sociale în cadrul politicilor Uniunii Europene	44
2.1.2. Componentele politicii sociale europene	51
2.1.3. Momente cheie și legislația Uniunii Europene privind politica socială	56
2.1.4. Actori instituționali ai politicii sociale în Uniunea Europeană	62
2.2. Dezvoltarea dimensiunii sociale europene	64
2.2.1. Etape în formarea dimensiunii sociale a Uniunii Europene	64
2.2.2. Dimensiunea socială a integrării europene	66
2.3. Diversitatea sistemelor europene de securitate socială	69
2.3.1. Modelul statului bunăstării și politica socială pentru Europa	69
2.3.2. Grupurile „geo-sociale” din Uniunea Europeană	73
2.3.3. Sisteme naționale de protecție socială în Uniunea Europeană	75
2.3.3.1. <i>Grupul scandinav: Suedia</i>	75
2.3.3.2. <i>Grupul anglo-saxon: Marea Britanie</i>	76
2.3.3.3. <i>Grupul continental: Germania</i>	78
2.3.3.4. <i>Grupul sud-european (mediteranean): Portugalia</i>	80
2.4. Modelul social european	81
2.4.1. Modelul social european ca politică socială europeană	81
2.4.2. Coordonarea sistemelor de protecție socială în cadrul Uniunii Europene	84
2.4.3. Protecția socială în Uniunea Europeană	92
2.4.3.1. <i>Cheltuielile de protecție socială</i>	92
2.4.3.2. <i>Prestațiile sistemului de protecție socială</i>	98
2.4.3.3. <i>Veniturile sistemului de protecție socială</i>	107
2.5. Fondul Social European – instrumentul financiar de susținere a politicii sociale în Uniunea Europeană	109
2.5.1. Politică de coeziune economică și socială	109
2.5.2. Obiectivele politicii de coeziune economică și socială	112
2.5.3. Fondul Social European	116
Capitolul 3: POLITICA SOCIALĂ ÎN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST	118
3.1. Caracteristicile sistemului economiei centralizate în țările est-europene	118
3.2. Politică socială a țărilor central și est-europene	123
3.2.1. Orientarea generală a politicii sociale	123

3.2.2.	Configurația politicii sociale	125
3.3.	Componentele sistemului de protecție socială în țările Europei Centrale și de Est	129
3.3.1.	Trăsături generale	129
3.3.2.	Asigurările sociale	130
3.3.2.1.	<i>Pensia de bătrânețe</i>	130
3.3.2.2.	<i>Prestații pentru maternitate și creșterea copilului</i>	131
3.3.2.3.	<i>Indemnizația de boală</i>	133
3.3.3.	Alocațiile familiale	133
3.3.4.	Ocrotirea sănătății	134
3.3.5.	Asistența socială	135
3.3.6.	Serviciile sociale personale	136
3.4.	Condiții interne și externe ale politicilor sociale din Europa de Est în tranziție	137
Capitolul 4: POLITICA DE SECURITATE SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA		142
4.1.	Politica socială din România în perioada economiei cu planificare centralizată	142
4.1.1.	Aspecte generale ale economiei cu planificare centralizată în România	142
4.1.2.	Sistemul de securitate socială înainte de revoluția din 1989	145
4.2.	Tranziția la economia de piață și reforma politicilor sociale	147
4.3.	Caracterizarea generală a sistemului de protecție socială	151
4.4.	Sistemul de securitate socială în România	155
4.4.1.	Sistemul asigurărilor sociale	155
4.4.1.1.	<i>Pensiile</i>	157
4.4.1.2.	<i>Asigurările de boală</i>	169
4.4.1.3.	<i>Prestațiile de maternitate</i>	172
4.4.1.4.	<i>Asigurarea împotriva șomajului</i>	175
4.4.1.5.	<i>Alte drepturi de asigurări sociale de tipul ajutorului de deces</i>	184
4.4.2.	Alocațiile familiale	185
4.4.3.	Asistența socială	188
4.5.	Finanțarea securității sociale în România	195
4.5.1.	Finanțarea sistemului asigurărilor sociale de stat	198
4.5.2.	Finanțarea sistemului de asistență socială	208
4.5.3.	Finanțarea politicilor sociale din fonduri europene	212
Capitolul 5: POLITICA DE PROTECȚIE SOCIALĂ DIN ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ		215
5.1.	Integrarea României în Uniunea Europeană – componenta socială	215
5.2.	Coordonarea sistemelor de securitate socială din România cu sistemul de protecție socială al UE	224
5.2.1.	Sistemul de securitate socială în Uniunea Europeană	224
5.2.2.	Prestațiile sistemului de securitate socială în România conform metodologiei Uniunii Europene	227
5.2.3.	Cheltuielile de protecție socială conform ESSPROS pentru anul 2004, în România	234
Capitolul 6: ASPECTE ALE APLICĂRII POLITICII DE SECURITATE SOCIALĂ PENTRU LOCUITORII VĂII JIULUI (STUDIU DE CAZ)		245
6.1.	Valea Jiului la începutul procesului de tranziție	245
6.1.1.	Scurtă prezentare a Văii Jiului	245
6.1.2.	Industria carboniferă în Valea Jiului	247

6.1.3.	Începutul tranziției la economia de piață în industria extractivă din Valea Jiului ..	248
6.2.	Situația economico-socială a Văii Jiului	253
6.2.1.	Situația demografică a zonei	253
6.2.2.	Forța de muncă	257
6.2.3.	Reforma mineritului în Valea Jiului	262
6.2.4.	Șomajul – urmarea disponibilizărilor din Valea Jiului	274
6.3.	Schimbări fundamentale în domeniul securității sociale și impactul acestora asupra populației Văii Jiului	281
6.3.1.	Politici pasive de protecție socială	281
	6.3.1.1. Sistemul asigurărilor sociale pentru șomeri	281
	6.3.1.2. Prestațiile de asistență socială	288
6.3.2.	Politici și măsuri active de protecție socială aplicate în Valea Jiului	298
CONCLUZII ȘI SUGESTII		318
BIBLIOGRAFIE		328

Rezumatul tezei de doctorat
SECURITATEA SOCIALĂ ÎN PROCESUL DE INTEGRARE A ROMÂNIEI
ÎN STRUCTURILE UNIUNII EUROPENE

Doctorand,
DOBRE-BARON OANA

Istoria politicilor sociale se întinde, după unii autori, până în antichitate. Dar punctul de plecare în dezvoltarea politicilor moderne îl reprezintă introducerea modelului asigurărilor sociale în Germania anilor 1880, în timpul cancelarului Otto von Bismark. Pentru prima dată se încearcă constituirea unui sistem de securitate socială, pe alte principii decât cele ale ajutorului acordat celor săraci. Și tot pentru prima dată se poate vorbi de o implicare cu adevărat importantă a statului modern în protecția socială a indivizilor. La sfârșitul secolului al XIX-lea, sistemele de asigurări se generalizează aproape în toate țările europene, iar la începutul secolului XX, sistemele de protecție socială își extind acoperirea și își diversifică măsurile de suport pentru cei în nevoie. Totuși, cu greu se poate vorbi de sisteme coerente și integrative de suport. Abia în perioada crizei economice din anii '30, când este amplu dezbătută problema intervenției statului în economie, se ia în discuție și angajarea masivă a acestuia în rezolvarea problemelor sociale grave. Însă, doar după cel de-al Doilea Război Mondial apare în discursul decidenților politici conceptul de „bunăstare socială” și se pun bazele actualelor sisteme de securitate socială ale țărilor europene și nu numai.

Pentru România, revoluția din 1989 marchează momentul începerii unui drum lung și anevoios de trecere de la economia de tip centralizat la economia de piață. Înscrierea pe aceste noi coordonate a determinat mutații importante în toate domeniile vieții economice dar și sociale, atât la nivelul întregii țări, dar și pentru fiecare cetățean în parte.

Plecând de la aceste aspecte am considerat oportună demararea unui studiu care să analizeze schimbările care s-au înregistrat în cadrul sistemului de securitate socială din țara noastră în ultimii 17 ani, dar mai ales gradul în care politicile și măsurile sociale aplicate de stat au asigurat bunăstarea socială tuturor cetățenilor.

Un complex de factori au dus, de la începutul procesului de tranziție, la reforma politicilor sociale în România. În cadrul acestei reforme, primii pași sunt destul de anevoioși și constau în principal în

măsurile de tip reparatoriu, care au avut menirea, după cum susțin specialiștii în domeniu, de a „astupa” găurile lăsate de vechiul regim în protecția socială și în calitatea vieții populației.

În următorii ani, pe fondul scăderii generale a standardului de viață, a apariției unor grupuri sociale extrem de vulnerabile, dar mai ales pe măsura constituirii conștiinței costurilor sociale importante ale tranziției, se cristalizează tot mai clar ideea unei protecții sociale speciale pentru această perioadă. Studiul nostru a urmărit să scoată în evidență dacă în perioada la care ne referim a fost gândită o strategie amplă a sistemului de securitate socială, astfel încât acesta să preîntâmpine și să compenseze efectele sociale destructive asupra grupurilor cu risc ridicat sau dacă, din contră, toate măsurile și politicile de protecție socială aplicate de stat au venit doar ca răspuns la apariția unor situații de criză.

În anul 2000, țara noastră începe procesul de aderare la Uniunea Europeană, iar printre criteriile de acces stabilite tuturor statelor candidate se numără și încorporarea aquis-ului comunitar. În ceea ce privește adoptarea aquis-ului social, acesta presupune însă o abordare diferențiată cu privire la obligativitatea și modalitatea încorporării acestuia în sistemul social al țărilor candidate, în funcție de caracterul diferitelor lui componente. Acest lucru se datorează faptului că legislația și standardele comunitare acoperă o arie relativ restrânsă, limitându-se la:

- coordonarea sistemelor de securitate socială pentru lucrătorii migranți;
- legislația privind siguranța și sănătatea la locul de muncă;
- cadrul legislativ referitor la egalitatea șanselor pentru bărbați și femei;
- legislația privind munca și condițiile de muncă;
- libera circulație a persoanelor.

Dincolo de aceste prevederi, așa cum a rezultat din studiul realizat, politica socială este problema fiecărui stat membru, iar sistemul de securitate socială este rezultatul a multe secole de lupte politice și dezvoltare, astfel încât politica socială la nivel european va trebui să respecte această diversitate de tradiții, evoluții, puncte focale și metode proprii fiecărui stat și care vor determina sferile de acțiune, metodele, mijloacele și ritmul dezvoltării socio-politice la nivel european. Aceste lucruri sunt valabile și pentru România, care începând cu 1 ianuarie 2007, a devenit țară membră cu drepturi depline a Uniunii Europene.

Pentru a da un caracter sistematic analizei, lucrarea de față este structurată în șase capitole, iar la sfârșit sunt prezentate concluziile care s-au desprins pe tot parcursul acesteia.

În prima parte a lucrării sunt prezentate abordările teoretice existente în literatura de specialitate care vizează interpretarea și explicarea conceptelor pe care le-am utilizat în tot acest studiu. Nu am putut trece cu vederea nici aspectele care privesc legătura de necontestat dintre politicile economice și cele de ordin social, iar o scurtă analiză a mecanismului economiei de piață a pus în evidență necesitatea

implicării statului în asigurarea bunăstării sociale a cetățenilor săi, precum și formele prin care se poate realiza acest deziderat.

Un scurt istoric și punctarea principalelor momente și etape care au dus la consolidarea politicilor sociale moderne stau la baza realizării, de către specialiștii în domeniu, a mai multor modele și tipologii ale statelor bunăstării. Acestea pot reprezenta un punct de plecare în orientarea diferitelor politici și programe sociale, fără a se uita însă și evaluarea consecințelor care decurg din aplicarea lor, pentru statele care, precum România, sunt în plin proces de tranziție, ceea ce presupune reorientări, restructurări și transformări de natură economică, dar cu un imens impact social.

Desigur, o parte importantă a studiului nostru este dedicată analizei sistemului de securitate socială european. Având în vedere că integrarea europeană se realizează de o manieră inegală de la un sector la altul, existând astfel domenii unde Uniunea Europeană are prerogative extinse (politica agricolă comună, politica comercială comună, politica transporturilor și politica monetară) dar și domenii în care competențele comunitare sunt limitate, chiar și după 50 de ani de existență a comunității, putem spune că acesta din urmă este și cazul politicii sociale.

Cu toate acestea, deși procesul de integrare europeană a avut la bază deziderate de ordin politic și economic, pe măsura adâncirii lui, dar și datorită extinderii spre est a Uniunii Europene, s-a făcut tot mai mult simțită nevoia luării în considerare și a aspectelor sociale induse chiar de acesta. Pe acest fond s-au evidențiat câteva probleme sociale comune tuturor statelor membre, iar evoluția în timp a punctelor de vedere și a discuțiilor pe marginea politicii sociale a Uniunii Europene, au dus la conturarea câtorva principii generale privind scopul ei final, cel mai important fiind promovarea unui nivel decent al calității vieții pentru toți cetățenii.

În prezent, implementarea politicii sociale europene se realizează prin cooperarea între fiecare stat membru și organismele abilitate ale Uniunii Europene, principalul organism fiind Comitetul Economic și Social. Această implementare presupune respectarea principiului subsidiarității în cadrul relațiilor dintre Uniunea Europeană și statele membre, ceea ce înseamnă că Uniunea Europeană stabilește standarde minime și niveluri, iar statele membre pot adopta regulile și reglementările peste aceste minime stipulări. Pe baza evaluărilor anuale, se stabilesc linii directoare și îndrumări pentru anul următor.

De-a lungul timpului, cu toate că în discursul european au existat voci care au dorit convergerea sistemelor de securitate socială ale statelor membre către un Model Social European, acestea au întâmpinat rezistența sistemelor generoase de protecție socială ale țărilor din cadrul Uniunii Europene, sisteme susținute în primul și în primul rând chiar de cetățenii lor. Deci, la ora actuală, fiecare stat

membru este direct răspunzător pentru protecția socială acordată populației, de unde decurge direct, nivelul de bunăstare socială pe care reușesc să îl atingă.

Plecând de la diferitele moduri de aplicare a protecției sociale, dar și de la alte variabile precum ideologia politică dominantă, cultura social-politică, nivelul dezvoltării economice, istoria socială etc., specialiștii în domeniu, au identificat câteva modele sau tipologii ale statelor bunăstării existente la ora actuală în lume. Pe lângă acestea, Comisia Europeană propune propria sa clasificare a statelor bunăstării din Uniunea Europeană, în urma acesteia rezultând patru grupuri „geo-sociale”. Luând în considerare câte o țară, ca fiind reprezentativă pentru fiecare din cele patru grupuri, analiza a scos în evidență similitudinile, dar mai ales diferențele dintre sistemele lor. Astfel, sistemele țărilor scandinave se bazează pe acordarea de servicii sociale, pe când țările continentale sunt considerate state ale transferurilor, ponderea cea mai mare în cadrul acestora având-o prestațiile sociale în bani.

Pentru a sublinia ideea că statele membre ale Uniunii Europene sunt deocamdată singurele în măsură să decidă privind domeniile de ordin social, lucru care le diferențiază substanțial, mai ales în modul de aplicare a programelor și măsurilor de protecție socială, am realizat o analiză, din perspectivă bugetară, a sistemelor de securitate socială a celor 25 de țări membre ale Uniunii Europene existente până în anul 2007. Analiza a prevăzut evoluția indicatorilor pe o perioadă de 12 ani, cuprinsă între 1993 și 2005, iar aspectele care s-au evidențiat sunt următoarele:

- în țări precum Suedia, Danemarca și Germania, ponderea cheltuielilor cu protecția socială în PIB este cu mult peste media europeană, pe când în țările baltice, ponderea acestor cheltuieli reprezintă doar o treime din ponderea pe care o au statele din fruntea clasamentului;

- în cadrul cheltuielilor de protecție socială, ponderea cea mai mare o reprezintă prestațiile sociale, peste 90% în toate țările, urmate de costurile de administrație ale schemelor de protecție socială (în unele țări, cum este cazul Olandei, acestea sunt destul de mari, respectiv 4,9%);

- transferurile în bani reprezintă modalitatea principală de acordare a prestațiilor sociale, acestea din urmă fiind împărțite în 8 mari funcții, conform Manualului ESSPROS al Comisiei Europene;

- la nivelul UE-25, ponderea cea mai mare în cadrul cheltuielilor sociale o au prestațiile schemelor de protecție socială încadrate la funcția BĂTRÂNEȚE, urmate fiind de cele încadrate la funcția BOALĂ/ÎNGRIJIREA SĂNĂTĂȚII. Acest lucru pune în evidență fenomenul care se înregistrează în ultimii ani în Europa, și anume creșterea speranței de viață și deci creșterea numărului persoanelor peste 60 de ani;

- la polul opus, prestațiile pentru funcțiile LOCUINȚĂ și EXCLUZIUNE SOCIALĂ se situează sub 2% din totalul cheltuielilor. Am remarcat faptul că toate țările au programe și deci cheltuieli alocate

pentru combaterea excluziunii sociale, dar nu toate au programe care să îi vizeze pe cei care au nevoie de suport financiar în ceea ce privește locuința;

- cele mai mari diferențe însă, sunt puse în evidență de modalitatea de finanțare a sistemelor de securitate socială. Sunt țări precum Danemarca unde contribuțiile angajatorilor și angajaților sunt foarte mici, sistemul bazându-se pe alocările guvernamentale realizate din impozite și taxe, iar la polul opus sunt țările, precum Olanda, unde protecția socială se realizează în mare parte în baza sistemelor de asigurări.

Studiul nostru se continuă cu capitolul dedicat politicii sociale din țările central și est-europene. Motivul nu poate fi deloc surprinzător. România face parte din grupul acestor țări, care au avut de-a lungul timpului atât o istorie comună, cât și un sistem economic asemănător, bazat pe planificarea centralizată. De aceea, am încercat să surprindem orientarea politicilor sociale din această zonă, iar o analiză a sistemelor de securitate socială din câteva țări confirmă existența unor diferențe destul de mari în ceea ce privește legislația, administrarea, reglementarea, definirea criteriilor de acordare a protecției sociale și furnizarea principalelor prestații și servicii sociale etc.

Astfel, analiza realizată asupra componentelor sistemelor de protecție socială din țările central și est europene, a pus în evidență faptul că sistemele de asigurări sociale au avut un caracter cuprinzător, iar din punct de vedere al structurii au fost asemănătoare sistemelor existente în țările occidentale. În ceea ce privește sistemul de pensii, acesta marchează cele mai multe asemănări între țările analizate și se referă în principal la vârsta de pensionare, la principiul finanțării, la faptul că drepturile la prestațiile sociale au depins de importanța atașată diferitelor ramuri sau activități economice. În schimb, analiza prestațiilor familiale surprinde diferențele importante între țări: Cehoslovacia, Polonia și Ungaria au optat pentru prestații generoase în timp ce în România sistemul a fost unul minimalist și excesiv în constrângere.

În cadrul regimului politic din țările central și est-europene, ocuparea unui loc de muncă a fost considerată ca o obligație, iar dreptul la protecție socială a funcționat ca un derivat al statutului de angajat, de regulă cu normă întreagă. În aceste condiții, nerecunoașterea sau chiar negarea șomajului și a sărăciei a însemnat practic excluderea persoanelor aflate în asemenea situații de la prestațiile și serviciile sociale. În România, cu excepția ajutoarelor pentru soțiile militarilor în termen, acordate continuu în perioada satisfacerii stagiului militar de către soți, prestațiile de asistență socială au fost neregulate (ajutoare ocazionale și excepționale). În planul serviciilor sociale, diferențele dintre țări au fost mai pregnante decât în celelalte componente ale sistemului de protecție socială. Cehoslovacia, Polonia și Ungaria au dezvoltat o gamă variată de servicii nonrezidențiale pentru bătrâni și persoane cu handicap, ceea ce în România a lipsit cu desăvârșire.

În urma celor prezentate anterior s-a desprins concluzia că, din păcate, există domenii ale protecției sociale din România care nu i-au adus acesteia un loc fruntaș în clasamentul țărilor din Europa Centrală și de Est, dar în același timp, această situație reprezintă punctul de plecare al țării noastre în procesul de reorientare a sistemului de securitate socială existent până în 1989, acesta fiind considerat unul de tip rezidual, care s-a bazat în cea mai mare parte pe sistemul de asigurări sociale de stat și a minimalizat și de multe ori chiar a ignorat sistemul de asistență socială, către unul bazat pe principiile economiei de piață.

Studiul nostru se continuă firesc cu cea mai importantă parte a sa, și anume analiza sistemului de securitate socială din România, cu cele două mari componente ale sale: sistemul de asigurări sociale de stat și sistemul de asistență socială.

O caracteristică importantă a evoluției sistemului de asigurări sociale de după 1989, constă în marea extindere a numărului de persoane care beneficiază de prestațiile sociale, nu numai în cazul schemelor noi, ci și a celor vechi, aceasta pe fondul înjumătățirii în numai 16 ani a numărului salariaților din economie și respectiv, a contribuabililor la acest sistem. În aceste condiții, componenta principală a sistemului de asigurări sociale o reprezintă pensiile, aceasta și datorită creșterii numărului de pensionari care, în anul 2002, l-a depășit pe cel al salariaților la nivel național. Nivelul actual al pensiilor și în special distribuția acestora sunt determinate, în bună măsură, de caracteristicile sistemului vechi de pensii, aplicabil și în prezent dar cu unele modificări datorate evoluției de ansamblu a societății românești în general, și a economiei în special, cu unele adaptări impuse de schimbarea cuantumului salariilor și pensiilor datorită inflației. Sunt caracteristici care au concurat la realizarea unor niveluri relativ scăzute ale pensiilor comparativ cu salariile, de aceea capacitatea sistemului de pensii de a apăra de sărăcie populația aflată în sfera sa de cuprindere nu este întotdeauna corespunzătoare.

În anul 1991 este legiferat pentru prima dată în țara noastră sistemul de protecție socială pentru șomeri. De atunci și până astăzi, acesta a cunoscut cele mai ample transformări din cadrul sistemului de securitate socială. Adâncirea procesului de tranziție, dar mai ales restructurarea economiei românești a făcut necesară apariția unei noi legi a sistemului asigurărilor pentru șomaj, Legea nr. 76/2002, a cărei principală caracteristică a fost aceea că a introdus pe lângă vechile prestații care reprezentau doar suport financiar pentru șomeri, unele noi, acestea reprezentând cheltuieli pentru măsuri active care să aibă în vedere stimularea ocupării forței de muncă.

În ceea ce privește sistemul de asistență socială realizat prin transferuri, acesta a însemnat punerea în aplicare a programelor și măsurilor de protecție socială pentru categoriile defavorizate, astfel că au fost legiferate o serie de ajutoare și indemnizații pentru persoanele aflate în nevoie ca urmare a lipsei cronice a mijloacelor de subsistență sau pierderii de venit în urma unei situații de urgență. Dar cea

mai importantă realizare a fost introducerea Legii nr. 416/2001 privind venitul minim garantat, care prevede acordarea ajutorului social, condiția fiind ca cei care beneficiază de el să presteze un anumit număr de ore de muncă în folosul comunității. Toate prestațiile de asistență socială sunt acordate în baza anchetelor efectuate pentru testarea mijloacelor financiare ale celor care le solicită.

Ca urmare a acestei analize putem să răspundem la întrebarea pe care ne-am pus-o inițial, și anume că reforma sistemului de securitate socială în România nu a fost gândită ca o strategie amplă, care să vizeze toate domeniile sociale, ci mai degrabă, toate măsurile și politicile de protecție socială au fost luate pe parcurs, în funcție de nevoile apărute la un moment dat și nu de puține ori chiar ca răspuns la situații de criză.

Într-o altă ordine de idei, pentru România, aflată în tranziția la economia de piață și în plină reformă a politicii sociale, dar și datorită noului ei statut de țară membră a Uniunii Europene, directivele de la Bruxelles, ca și cele prevăzute în Agenda de la Lisabona sunt puncte de reper care trebuie luate în considerare.

De aceea, ne-am oprit asupra unuia dintre aceste puncte, și anume coordonarea sistemului de securitate socială din România cu cele din Uniunea Europeană. Conform metodologiei ESSPROS a Comisiei Europene, protecția socială este monitorizată prin intermediul schemelor de protecție socială, iar prestațiile acordate în baza acestor scheme sunt clasificate în 8 mari funcții: Boală/Îngrijirea sănătății, Invaliditate, Bătrânețe, Urmaș, Familie/Copii, Șomaj, Locuință și nu în ultimul rând Excluziune socială. Un studiu experimental realizat în România în vederea aplicării metodologiei ESSPROS a identificat în anul 2004 un număr de 26 scheme de protecție socială, acestea acoperind toate cele 8 funcții.

După parcurgerea acestor etape, ideea particularizării modului de aplicare a protecției sociale într-un cadru mai restrâns ni s-a părut mai mult decât oportună și s-a concretizat într-un studiu de caz în Valea Jiului.

Tranziția la economia de piață, și respectiv restructurarea unor activități sau ramuri ale economiei naționale au avut un impact care de cele mai multe ori s-a dovedit a fi negativ asupra vieții economico-sociale a oamenilor. Este și cazul Văii Jiului, considerat cel mai mare bazin carbonifer al țării. Aici, restructurarea industriei extractive a avut la bază criterii care au privit reducerea costurilor economice, eficientizarea și rentabilizarea activității din minerit. Soluția aleasă de autorități pentru realizarea efectivă a restructurării a fost reducerea numărului de personal al unităților miniere prin disponibilizări colective. Ceea ce a urmat, numărul mare al celor care au ales disponibilizarea și respectiv numărul mare de șomeri, lipsa alternativelor de ocupare datorită caracterului monoindustrial al zonei etc., au fost costuri sociale pe care inițial nimeni nu le-a prevăzut și deci nu le-a luat în calcul.

Studiul nostru de caz aplicat în Valea Jiului a urmărit să analizeze modul în care statul, și deci cei implicați în luarea deciziilor, au reacționat prin politicile de securitate socială la situația de criză instaurată în această zonă. Concluziile care s-au evidențiat sunt următoarele:

- Primele măsuri de protecție socială întreprinse de autorități au fost plățile compensatorii acordate celor care au părăsit industria minieră. Dar, chiar aceste sume de bani, corelate cu frica oamenilor că minele se vor închide, și mai devreme sau mai târziu tot își vor pierde locul de muncă, au făcut ca numărul celor disponibilizați în primele luni după aplicarea Ordonanței nr. 22/1997, să depășească toate așteptările.

- Lipsa alternativelor de ocupare în Valea Jiului (situație pe care autoritățile nu au luat-o deloc în calcul la demararea procesului de restructurare) a însemnat că marea majoritate a disponibilizaților nu și-au găsit un loc de muncă după expirarea perioadei de acordare a ajutorului de șomaj. Astfel, suportul financiar pentru cei în cauză a fost continuat prin intermediul alocației de sprijin, termenul inițial de 3 luni de acordare al acesteia fiind prelungit la 18 luni.

- Pentru încă o perioadă scurtă de timp, alocația de sprijin s-a constituit într-o măsură de protecție socială pentru cei în nevoie, dar a fost departe de a crea dependența de suportul financiar al statului pentru cei care au beneficiat de ea, datorită cuantumului ei foarte redus, incapabil de a acoperi nevoile de subzistență ale oamenilor și ale familiilor lor.

- Dar, situația de criză s-a instaurat în momentul în care a expirat perioada de acordare a tuturor formelor legale de protecție socială pentru șomeri, și a însemnat intrarea în greva foamei a unui număr mare de oameni ajunși în pragul disperării. Reacția autorităților s-a concretizat în acordarea, în baza hotărârilor de guvern, a unor ajutoare de urgență. Precedentul a fost creat și tot mai mulți disponibilizați au recurs la această formă de protest, la presiunea lor acordându-se în continuare aceste ajutoare de urgență.

- Acest mecanism însușit de protestatarii din Valea Jiului a creat o situație de criză, iar din această cauză autoritățile au decis continuarea acordării de sprijin financiar, pentru care, la acea oră, nici nu exista un cadru legal bine precizat. Astfel au apărut alocațiile de solidaritate acordate pe baza anchetelor sociale, ce aveau menirea de a stabili numărul și situația beneficiarilor. Aceste alocații au fost reglementate prin O.U.G. nr. 118/1999 privind înființarea și utilizarea Fondului Național de Solidaritate, și aveau menirea de a acorda sprijin financiar persoanelor și familiilor aflate în situații de extremă dificultate datorită stării de sănătate sau altor cauze justificate. La această formă de protecție socială s-au adăugat și ajutoarele sociale. Ajutorul social a fost inițiat prin Legea nr. 67/1995 și a avut ca scop sprijinirea persoanelor și familiilor al căror venit se situa sub un anumit prag minim. Ceea ce nu se

garanta de către stat la vremea respectivă era tocmai acest venit minim, astfel încât de cele mai multe ori cuantumul ajutorului social era total insuficient pentru a acoperi măcar nevoile de subzistență a celor care îl solicitau.

- Chiar dacă întârziată, Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat, a adus cu sine un plus de speranță celor din Valea Jiului și în baza ei s-a prevăzut acordarea ajutorului social în baza anchetelor sociale efectuate în vederea testării mijloacelor financiare. Ceea ce a adus nou această lege a fost condiționarea primirii ajutorului de efectuarea unui anumit număr de ore de muncă în lucrări de utilitate publică. Numărul mare al celor care au beneficiat și încă beneficiază de el a însemnat, pe de o parte, faptul că implementarea Legii nr. 416/2001 a fost strict necesară, iar pe de altă parte, faptul că, neexistând alternative de ocupare, sau cel puțin nu suficiente, aceasta a fost modalitatea de a sprijini categoriile defavorizate din Valea Jiului.

- Măsurile de suport financiar au reprezentat o parte importantă a protecției sociale acordată locuitorilor din Valea Jiului, dar nu au putut să rezolve adevărata problemă: criza locurilor de muncă. De aceea au fost gândite o serie de programe, proiecte, strategii și măsuri care au avut ca scop crearea de noi locuri de muncă și stimularea ocupării forței de muncă. Cu toate că de cele mai multe ori rezultatele obținute în urma implementării și aplicării lor nu au avut efectul scontat, suntem de părere că acestea reprezintă singura modalitate de a soluționa problemele Văii și ale locuitorilor ei.

În încheiere, ca o concluzie, putem spune că, deși în România în ultimii 17 ani s-au adoptat anumite prevederi legale de politică socială, specifice economiei de piață și care s-au adăugat componentelor deja existente legate de asigurările sociale (de exemplu, introducerea alocației de șomaj și a salariului minim), precum și alte reglementări din domeniul protecției sociale cum sunt venitul minim garantat, diverse alocații sociale pentru familie, persoane cu handicap etc., nu s-a ajuns încă să se constituie acel nivel de politici sociale orientate spre dezvoltare economico-socială și spre un înalt grad al calității vieții populației, specific statelor din Europa de Vest. Deci, România trebuie să continue procesul de reformă al sistemului său de securitate socială ținând cont, în primul rând, de nevoile sociale ale cetățenilor săi, dar și de reglementările și directivele trasate de Uniunea Europeană în domeniul social.